

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

โรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กเป็นปัญหาที่สามารถป้องกันได้ โรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กมีผลต่อทั้งมารดาและทารก โรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก เป็นภาวะที่มีเหล็กไม่เพียงพอที่จะให้เม็ดเลือดแดงที่กำลังเจริญ เพื่อให้การสร้างเม็ดเลือดแดงดำเนินไปได้โดยปกติ ซึ่งมีผลทำให้มีการลดต่ำกว่าค่าปกติของจำนวนเม็ดเลือดแดง ความเข้มข้นของฮีโมโกลบิน (Hb) และปริมาตรเม็ดเลือดแดงอัดแน่น (HCT) โรคโลหิตจางเป็นปัญหาโภชนาการสาธารณสุขที่สำคัญปัญหาหนึ่งของโลกที่มีผลกระทบต่อคนทุกวัย (Dallman et al, 1984) ใน ค.ศ. 1992 WHO ได้ศึกษาระบาดวิทยาของโรคโลหิตจางในหญิงวัยเจริญพันธุ์ (15-49) ปี ในประเทศที่กำลังพัฒนามี 42% โรคโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ประมาณ 51% (<11g/L) และในหญิงสาวภาวะปกติ 41% (<12g/L) (United Nations, 1991) จากข้อมูลเบื้องต้นนี้อาจสรุปได้ว่า โรคโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ในโลกมีในปริมาณค่อนข้างสูง

ในประเทศไทยโรคโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่ง ทางรัฐบาลไทย มีนโยบายในการให้ยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กกับหญิงตั้งครรภ์ทุกคนที่ไปใช้บริการที่สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลของรัฐ ถึงกระนั้นโรคโลหิตจางยังคงมีปริมาณที่สูงในหญิงตั้งครรภ์ในประเทศไทย

สรุปปัญหาที่พบคือหญิงตั้งครรภ์ มีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กสูง ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคโลหิตจางเนื่องจากการขาดธาตุเหล็กคือ ไปตรวจสุขภาพครรภ์หรือใช้บริการสาธารณสุขในระหว่างตั้งครรภ์น้อย เริ่มฝากครรภ์เมื่อมีอายุครรภ์มากไม่ได้บริโภคยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กทุกวัน มีพยาธิปากขอ และบริโภคอาหารที่มีสารยับยั้งการดูดซึมธาตุเหล็ก และบริโภคอาหารที่ให้พลังงานน้อยกว่าความต้องการของร่างกาย

สาเหตุของปัญหาเนื่องมาจากหญิงตั้งครรภ์มีรายได้น้อย ไม่ตระหนักถึงปัญหาสุขภาพ มีความรู้ทางโภชนาการกับปัญหาสุขภาพต่ำ สาเหตุต่างๆเหล่านี้มักจะแก้ที่วิธีการให้ความรู้โดยมี

สื่อที่มีคุณภาพเพื่อเพิ่มพูนความรู้ของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ประกอบในขบวนการคิด และการตัดสินใจ ในเรื่องการฝาก การตรวจสุขภาพครรภ์ระหว่างการตั้งครรภ์ การบริโภคยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กในระหว่างตั้งครรภ์ ความสัมพันธ์ระหว่างโรคโลหิตจาง และอาหารต่อสุขภาพของแม่และเด็กในระหว่างตั้งครรภ์ซึ่งเป็นกลยุทธ์ เพื่อลดปัญหาโรคโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ได้

1.2 วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

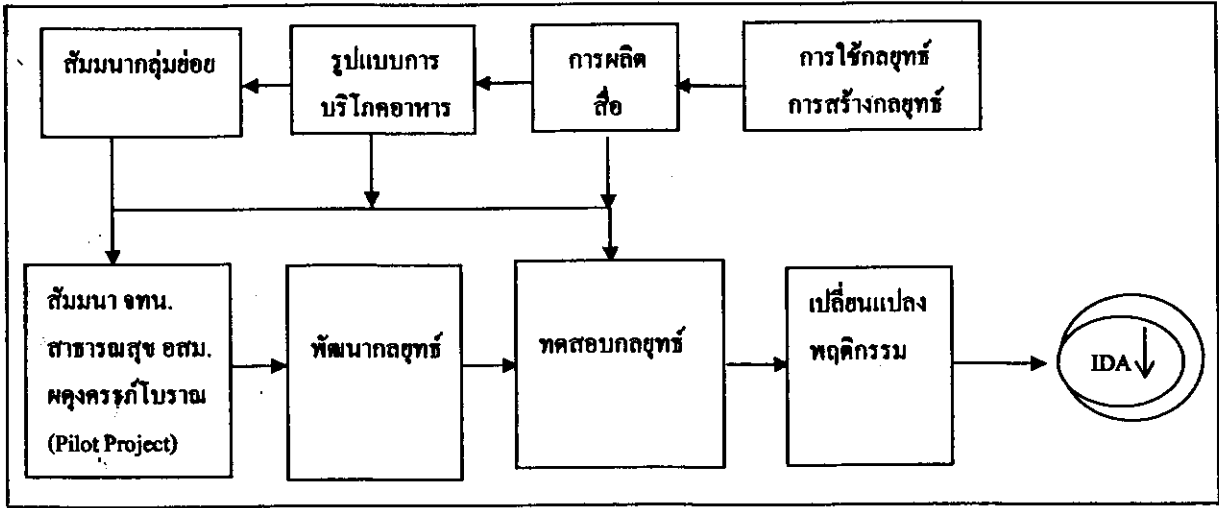
1.2.1 วัตถุประสงค์หลัก : ศึกษาพฤติกรรมในการลดโรคโลหิตจางเนื่องจากการขาดธาตุเหล็กในหญิงตั้งครรภ์ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี

1.2.2 วัตถุประสงค์รอง

- ศึกษาโรคโลหิตจางเป็นปัญหาในชุมชน โดยการประชุมกลุ่มย่อยในหมู่บ้านที่ศึกษา
- ร่างกลยุทธ์จากการสนทนากลุ่มย่อยและการทำ Workshop เพื่อลดปัญหาโรคโลหิตจางเนื่องจากการขาดธาตุเหล็กในหญิงตั้งครรภ์ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี
- ทำ Pilot project โดยใช้สื่อประกอบการให้ความรู้ในเรื่องโรคโลหิตจางเนื่องจากการขาดธาตุเหล็ก ในหญิงตั้งครรภ์ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี

1.3 ทฤษฎีหรือกรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิด การผลิตสื่อที่มีคุณภาพ เพื่อนำสื่อที่ผลิตได้ไปใช้กับในการทำ Pilot project ศึกษารูปแบบการบริโภคอาหารจำนวน 2 ครั้งและศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อทดสอบผลการใช้กลยุทธ์ในชุมชน มีการสนทนากลุ่มย่อยกับตัวแทนชุมชนเพื่อให้แน่ใจว่าโรคโลหิตจางเป็นปัญหาในชุมชน มีการสัมมนาและทำ Work shop กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. ผดุงครรภ์โบราณหรือคำที่ใช้ในพื้นที่เรียกว่า “โตะบีแด” เพื่อร่างกลยุทธ์ และเลือกใช้กลยุทธ์เพื่อทดสอบกลยุทธ์ในการทำ Pilot project ในชุมชน และศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์หลังการใช้กลยุทธ์ไปสู่การมีสถานะเหล็กในร่างกายที่ดีขึ้นหรือลดปริมาณการเกิดโรคโลหิตจางเนื่องจากการขาดธาตุเหล็กในหญิงตั้งครรภ์ลง (รูปที่ 1)

* Iron Deficiency Anaemia

รูปที่ 1. กรอบแนวความคิดในการศึกษา

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.4.1 ได้กลยุทธ์ที่ใช้ในการปรับปรุงระบบสุขภาพชุมชนโดยเน้นโดยเน้นการปรับปรุงภาวะโลหิตจางเนื่องจากการขาดธาตุเหล็กในหญิงตั้งครรภ์ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี โดยลดอุบัติการณ์ของโรคโลหิตจางเนื่องจากการขาดธาตุเหล็กในหญิงตั้งครรภ์ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี

1.4.2 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะเป็นผู้นำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ